

Fayence-okat Lundberg E. és Neujd D. készítettek; formás és csinos rajzú edényeiken többféle technika fordul elő. *Fém-tárgyakat* a következők állítottak ki: Eriksson Chr. (szobrász) művészi ajtó- és ablak-kilincseket, zárat bronzból; Norrström C. H. különféle vázát, pajzsot; kaszettát (acélból, vésett, maratott és futtatott rajzzal), ezüst edényeket és bronzszobrocskákat; szép érmekkel (ca. 50 drb) Kulle S. lepelt meg. Trébelhető ezüst tál szép min tázásával Eriksson Chr. tünt fel. *Faragott és festett fa-tárgyakat* is láttunk. Svedlund például faragott, eredeti alakú gyertyatartót készített s azt sikerült módon színesre befestette. *Bútorok* is akadtak. Eriksson Chr. faragott fa ládát küldött, melyet ezenkívül kovácsolt vasveretek és festett képek díszítettek. Lundström E. A. aranyozott bőr ellenzőket és széket és egy fantasztikusan színnel, bőrrel és aranynyal díszített ládát állított ki.

A *nemzetközi* társaság tagjai a következők: az amerikai Tiffany L. C. a francia Gallé E., Leveillé E. B. (üveg); Charpentier A. és a belga Meunier C. (bronz), a francia Chaplain J. C. (érmek), Falize L. (ötvösség), Grasset E. (tervek), Dammouse A. és Delaherche A. (grès flambé cserép), Thesmar F. (zománc); az angol Crane W. (tervek) és a finn két Vallgren (festett bőr és bronz).

Jeles nevek, és birtokosaik a kiállításon is tényleg oly zseniális dolgokkal tündököltek, a milyenkről pár évvel ezelőtt senkinek fogalma sem volt.

Ez az a fiatal, modern iparművészet, a mely ma a világ szemeiben is igazi művészetté kezd lenni és a melynek jövőjétől még igen sokat várhatunk, úgy általános művészi, mint nemzeti szempontból. Kétségtelen, hogy ez a képzőművészetekre is több tekintetben befolyással lesz.

A stockholmi kiállítástól ezzel a jó benyomással és meggyőződéssel búcsúztatunk.

Csizik Gyula.

Folyóiratok.

Ha új szakszerű folyóiratok keletkezéséből és mellettük a régi, már kipróbált és bevált társak további virágzásából a tudomány vagy művészet illető ágának fellendülésére és a műveltek körében való mind szélesebb térfoglalására következtethetünk, akkor az iparművészetről ma méltán mondhatjuk, hogy egy újabb reneszánsznak előestéjén áll. Mindenütt új, pezsgő élet, az ellentétes áramlatok kemény tusája, melyből végre győztesen kell kiemelkednie a legjobbnak. Németországban, hol addig elé a Kunstgewerbeblatt, Kunstchronik, Zeitschrift für bildende Kunst stb. — mind megannyi jeles, de a modern eszmék fuvalmától kevésbé érintett, mondhatni nemesen konzervatív lapok mellett jóformán csak a müncheni Jugend hirdette valóban fiatalos hévvel szóval és képben a *moderne* elveit, melyeknek egyébiránt legutóbb a Zeitschrift des Bayerischen Kunstgewerbevereins is kénytelen volt meghódolni — most az em-

FÖRK ERNŐ RAJZA.

lített átalakult folyóiraton kívül az új eszmék két új hirdetője lép egyszerre a küzdőterre. Mindkettőnek októberben jelent meg első száma, az egyik a *Dekorative Kunst* című havi folyóirat, a másik *Deutsche Kunst und Dekoration*, miként a Magyar Iparművészet, kéthavonként bocsát közzé egy füzetet. A két folyóirat címe is sejteti már, hogy a közösség elemei mellett külön-külön tendenciának is hódol mindegyik. A *Dekorative Kunst* irányelveit Bing fejt ki *Wohin treiben wir* c. bevezető és tájékoztató cikkében, melynek az I. füzetben megjelent része azonban inkább csak a történelmi előzményeket világítja meg. Melegen méltányolja a geniális Ruskin művét, a ki először iparkodott ismét az izléstelenség és tespedés korszakában művészetet bevinni az iparba, otthonunk felszerelésébe és ez eszméjének szolgált vagyonával, tollával, bámulatos agitatóri tevékenységével és kitűnő tanítványok képzésével, kik közt oly nevekkal találkozunk, mint Rossetti, Burne Jones, Walter Crane és a nem rég elhunyt William Morris. Mind e művészek azonban vezérikkel, Ruskinnal együtt meg voltak győződve, hogy csak a multban található föl a szépség tiszta harmoniája, igazi ideális teremtés. A nagy multnak — bár kétségtelenül erősen egyéni — utánzásában látták tehát az üdvösséget; koruk szellemével kevésbé törődtek. Pedig épen a művészet legfényesebb korszakaiban van meg a legteljesebb összhangzat a kor eszméi és a művészet termékei közt. Bing szerint, ha a régi nagy mesterek közül valamelyik hallottaiból feltámadna, a legifjabbakhoz csatlakoznék és az ideált, a melynek életében szolgált vala, messze elvetné magától, mert e korunknak nem felel meg. A nagy emberek mindig felforgatók valának. Morrisban, a ki Ruskin elveinek leghivatottabb tolmácsolója vala a dekoráció terén, a mult szól hozzánk; műveinek arkhaisztikus iránya miatt nem láthatjuk benne az új művészet apostolát. Ha Angolország, mely maga is megúnta már a tulajdonképen Anna királynő korabeli izlés uralmát, a mozgalom további vezetését is megakarja tartani, új szél kell hogy da-

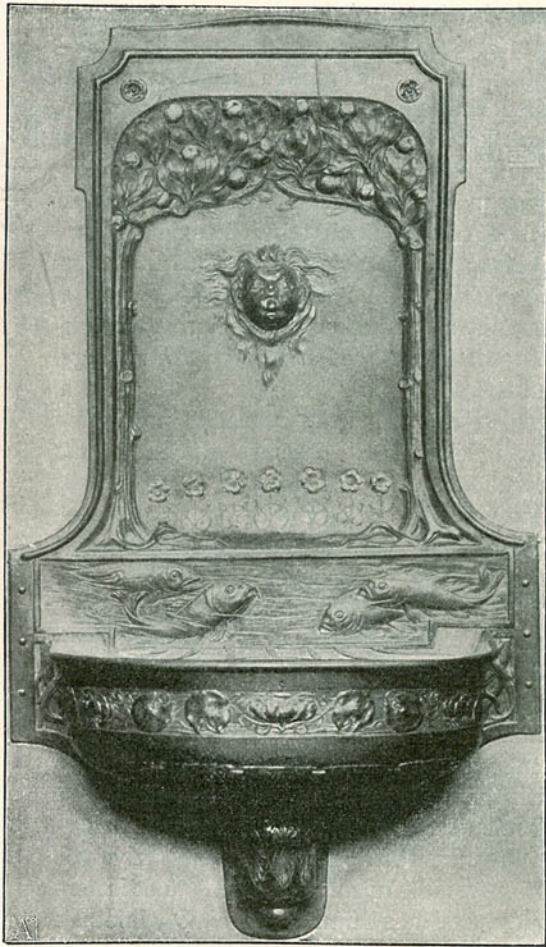
gassza művészetének lankadt vitorláit. Hogy azonban ez a szél honnan fújjon, hogy Bing az igaz művészet révébe vezetőnek tartsa, azt még e füzetben nem fejtegeti. Egyéb cikkei a különösen sikerült illusztrációkkal ékeskedő füzetnek: a *Moderne Beleuchtungskörper* c. cikk, Eckmann, Van de Velde, Rathbone és különösen a londoni Benson műveit ismerteti, kiről méltán mondhatjuk, hogy a modern lámpa esztétikájának megteremtője. A londoni Guild and School of Handicraft (I. róla alább) munkái közül különösen jellemzetes Ashbee-nek csillagalakú ötös lámpája; minden izzótest mögött szép rézováll veti vissza a fényt. A new-yorki Tiffany-féle produktumok közül a folyóirat egy egész sereg petroleumlámpát mutat be, melyeken minden eredetiségük mellett félreismerhetetlen, különösen a petroleumtartó váza alakjában és rajzában, a keleti motívum. A németek közül csak a müncheni Eckmann művei tarthatnak számot önállóságra; a többi az angolok és amerikaiak után indul. A füzetben még a következő cikkeket találjuk: Muthesius, *Künstlerischer Unterricht für Handwerker in England*, mely az angol ipari oktatás történetét vázolja; tov. Bierbaum, *Altvenezianische Druckstöcke*, melyben a szerző a Naager Ferenctől, a szerencsés müncheni festőtől, Velencében talált fametszethez való *platinát* ismerteti. Egy γ -val jelzett cikk az utóbbi évek állandó iparművészeti kiállításait ismerteti, szervezetük főbb elemeiben.

A németek másik új lapja már címében is, tájékoztatójában is (*An die deutschen Künstler und Kunstfreunde*) jelzi, hogy nem a művészetért általánosságában, hanem a *német* művészetért fog küzdeni. A nemzeti elem hangsúlyozása tehát az, a mi egykorú testvérétől élesen megkülönbözteti. Igazi, német művészetet de modern felfogásban, ennek megteremtésére hívja fel a *Deutsche Kunst und Dekoration* nemcsak Németország, de Svájc és Ausztria-Magyarország „koronartományainak“ német ajkú művészeit is (*Monatshefte zur Förderung deutscher Kunst und Formensprache in neuzeitlicher Auffassung aus Deutschland, Schweiz und*

den deutsch sprechenden Kronländern Oesterreich-Ungarns). A német művészetnek óhajt a külföld előtt becsületet szerezni, sőt a többi nemzettel való versenyben a győzelmet megszerezni. A népből óhajt megújodást és friss erőt meríteni a művészet számára, német művészetet akar, — de nem „Deutschthümeleit“; modern irányt, de a múlttal való kapcsolat teljes megszakítása nélkül. A Deutsche Kunst und Dekoration az iparművészetekre való hatását különösen pályázatok hirdetése által akarja elérni. Kiadóhivatala már az első füzetben különböző iparművészeti tárgyakra 12 pályadíjat tűz ki, az első díj 200 és 50 márka között váltakozik. A műtárgyak, melyekre a lap konkurzust hirdet: Egyszínű papirostapéta, harmonikus színhatással; háromszínű falragasz a Deutsche Kunst u. Dekoration számára; csomótechnikájú szőnyeg férfiszoba számára széles, stilizált széllel; egyszerű polgári szobaberendezés (asztalosmunka); petroleum asztali lámpa majolikából, bronzba foglalva; asztalfutó; tapétaszegély; bekötési tábla a Deutsche Kunst und Decoration számára; ablakfestés; szobaberendezés, (kárpitomunka); virágtartó asztalka kovácsolt vasból; falburkolat.

Hogy a tájékoztató cikk abbéli biztatása, hogy a német nemzeti irány kultiválása a lapot nem teszi majd szűk látókörű sovénné, annak szép bizonyosságául szolgál H. E. von Berlepschnek *Endlich ein Umschwung* c. tartalmas cikke, mely az újabb iparművészeti áramlatok és függő kérdések fölött szemlét tartva az angol művészetnek meleg hangul elismeréssel adózik. Végző következtetésében oda jut, a mi végre úgy látszik az egész vonalon általános csatakiáltássá lesz: A leendő művészt mindenekeelőtt a természet megismeretése által fejlesztjük, ne pedig mások gondolatainak betanultatása által, a művészet és iparművészet elválasztó határait pedig — melyek a valóság-

ban nem is létezhetnek soha sem — döntjük le. — A drezdai Kunstausstellung iparművészeti részét Schumann Pál ismergeti; az aacheni Vilmos császár szobor pályázatról pedig Schmid Maximilian ír, a Maison Rudolf pályatervét magasztalva, mely meg is nyerte az első díjat. E szobormű az annyiszor látott sisakos tábornoki sablontól egészen eltérőt nyújt. A rajnamelléki város mondakincsére támaszkodva egy rajnai tündér nyújtja a hermelinbe burkolt agg császárnak a koronát, mely annyi századon át a Rajna mélyén rejtve pihent; a talapzat előtti sziklatömbön Siegfried öli a sárkányt. Gazdag vegyes rovat zárja be a tartalmas füzetet.

VÍZKAGYLÓ BRONZBÓL.

Wilhelm G.-től. (A „Decorative Kunst“-ből.)

A Kunstgewerbeblatt szeptemberi és októberi füzetéből kiemeljük a párisi Salonról közölt tudósítást. A ki a párisi műkiállítások művészi iparát akarja tanulmányozni, annak első sorban a Marsmezőn létesített új, független Salont kell felkeresnie. A művészi iparnak a nagy műkiállításba való befogadása e Salonnak volt műve, és ámbár a Champs-Élysées-i hivatalos Salon fiatal vetélytársának példáját e tekintetben csakhamar követte, mégis csak a Marsmezei maradt az iparművészet terén dolgozók kedvelt kiállító helye. A Kunstgewerbeblatt úgy találja, hogy az első fellendülést, melyet az iparművészetnek és a nagy közönségnek e helyütt való érintkezése szült, némi lankadás követi. A kitűnő művészek, kikkel a múlt évben találkoztunk, most is kiállítottak ugyan, de mintha találékonyságuk kissé kimerült volna; a már ismert motívumok körében mozognak. Az ujonnan fellépők között pedig nem igen találhatók igaz művészek, inkább jó kereskedők, kik a közönség izlésbeli fogyatékoságának hódolnak; a szenzációt az iparművészetbe is be akarják vinni. Dernier cri-jük most a varangy: bronz-, ezüst és cinnvarangyok, porcellán- és kőedényvarangyok, varangy mint kilincs, virág- és gyertyatartó! De a groteszknak e képviselői mellett még mindig fellelhetők oly érdemes művészek, kik a külföld teljes elismerésére számíthatnak. Így Carabin, kinek nippes-tartója, melyet Coquelin számára készített, alkotója teremtő képzeletéről tanuskodik; Carabin állította még ki az általános csodálkozást keltő bronzszobrocskákat, melyek táncoló énekesnőket ábrázolnak. — Chaplet és Damouse porcellán- és fayenceművei, nemkülömben Gallé üvegmunkái általános feltűnést keltenek, bár a Kunstgewerbeblatt Gallé munkásságában is vél némi hanyatlást elfedezni; állítólag legjobb munkásai elhagyták a kitűnő mestert. Köpping művei, melyekről mi már mult számunkban közöltünk ismeretést, általános bámulat tárgyai. Oly finomak — írja a Figaro — hogy valóban attól tartunk, hogy az ember tekintetétől is eltörnek. Az ablakfestészet terén különösen ki-

emelhető Carot Tavasz-a. A fémmunkák közül a Prouvés-félék a régi kitűnők; nemkülömben Meunier és Wiener bőrmunkái. — A Palais de l'Industrie-beli iparművészeti kiállítás terjedelemre nézve kisebb ugyan, de becses tárgyainál fogva impozáns. A Lalique-féle szekrény valóságos kincseket rejt. Gyöngyből és drágakövekből összeállított virágai és fésűi, e részben egyiptomi, részben byzanci stílusban megalkotott ékszer-művek most a párisi előkelő világ legkedveltebb luxusa. — Szobadíszül különösen kedvelik most a fém- vagy faálarczokat, melyek kivájt szemükkel nagyon élénk hatást keltenek. Fix-Masseau és Amys ilyenmű álarcai vonják most különösen magukra a figyelmet. — Eredeti kompozíciójáért csodálják a vázát, melyet a nantes-i kereskedelmi kamara szánt ajándékba Faure elnöknek. Plasztikus dísz a Loire folyó ábrázolja személyesítve, a mint mellékfolyói megkoszorúzzák. Különösen művészi becsűek még Emery-nek „Álom-stalakitjai“. A relief egy barlangfalat ábrázol; a lecspegő stalaktitek, közelebből szemügyre véve, emberi alakok a legfantasztikusabb összefonódásokban. Az egész ezüstöntésre van szánva. — A két füzet további tartalma: Minkus, Die menschliche Figur als dekoratives Element (befejezés); Thieme, Ausstellung von Werken alten Kunstgewerbes aus sächsisch-thüringischem Privatbesitz im Kunstgewerbemuseum zu Leipzig; Leisching, Das Grabmal.

A Zeitschrift des bayerischen Kunstgewerbevereins c. folyóirat nagy metamorfózisáról már fentebb megemlékeztünk. Az előttünk fekvő három füzet közül kettő még régi, megszokott köntösében és nagyságában látott napvilágot, míg a harmadik már új címmel (*Kunst und Handwerk*) és megváltozott külsejével jelzi az átalakulást, melyen a tekintélyes szaklap fennállásának 47. évében keresztülment. A megújhodott folyóirat c. cikkeiben örömmel látjuk az új eszmékhez való közeledést, a természet evangéliumának hirdetését. A bevezető cikk

Rolfs Vilmos tollából került: Alte Geleise, neue Pfade. A művész és a gyáros közötti kölcsönös bizalmatlanság elsímításában és közös működésükben látja egyik eszközt a haladásnak; a müncheni kiállítás e tekintetben biztató jeleket nyújtott. — A folyóirat szerkesztője, Gmelin, Die Kleinkunst auf der Kunstausstellung zu München 1897 c. cikkében a müncheni kiállítás tanulságai-ból a modern iparművészet uralkodó elveit iparkodik levezetni. — A művész és gyáros közötti surlódásokkal a folyóirat még egy-egy foglalkozik, a Fabrikant und Künstler című, melyben M—D. a Grimme és Hempel cég falragasz-pályázatai ellen kell ki. — A régi folyóirat két utolsó számának tartalmából megemlíjük a müncheni igazságügyi palota dekoratív kiállításáról szóló tartalmú cikket a szerkesztőnek Gmelinnek tollából, melyet számos szép illusztráció kísér. Rücklin Sport und Decoration c. cikkében pedig azokról az elvekről értekezik, melyek szerint a művészi tradíciókkal még nem rendelkező sport számára a művészi ipar sikeresen dolgozhatnék. — „Magyar Iparművészet“-ünkről is megemlékezik a bajor műiparegyesület lapja. Azonban felette rövid megemlékezésébe is téves állítás csúszott be, a mennyiben folyóiratunkat a millenniumi kiállítás eredményének mondja, a honnan állítólag illusztrációinak egy részét is veszi.

*

The Studio. An Illustrated Magazine of Fine and Applied Art. London, 1897. Szeptember-Október. Figyelmünket mindenek előtt Keyzer Francis gazdagon illusztrált cikke vonja magára Antocolsky Márkról, az oroszok leghíresebb szobrászáról. A Vlnában, szegény zsidó szülőktől született művész küzdelmes pályáját érdekesen vázolja. Szoborművei közül a megsebesült katonát bekötöző irgalmas nővért, Spinozát, Sokratest, Krisztust, A harcost, Sátánt mutatja be gyönyörű reprodukciókban. Mind meg annyi karakterisztikus alkotás, nem ideális szépségre törekvő, hanem csupa lélek, melyek igazolni látszanak Key-

Magyar Iparművészet.

zer véleményét, hogy Antocolskyra illik első sorban Chataubriand ismeretes szava, hogy a szobrászat az a művészet, mely a márványnak lelket ad. — Az angol iparművészeti kiképzésre vet fényt a The Guild of Handicraft: A visit to Essex-house c. cikk. Az első angol iparművészeti iskola hatvan évvel ezelőtt létesült; az első iparművészeti kiállítás kedvezőtlen tapasztalatainak hatása alatt vetették meg aztán alapját az ötvenes években a South-Kensington muzeumnak, melylyel az egész angol iparkutatást szerves összefüggésbe hozták. E szervezés, muzeum és iskola egyaránt, az angol műízlés diadalát teremtette meg; a ki mai napság az iparművészet újabb fellendülésének történetét írta meg, a South-Kensington-muzeummal kellene ismertetését megkezdenie. A South-Kensington muzeumnak évenként körülbelül másfél millió font állott rendelkezésére céljainak megvalósítására. Ez összegből képezett ki rajztanárokat a múzeumnal közvetlen kapcsolatban álló iskolában (National Art Training School, újabb, szebb elnevezésével Royal College of Art), tartja fenn és gyarapítja saját gyűjteményeit, valamint a kapcsolatos

FÖRK ERNŐ RAJZA.

dublini és edinburghi múzeumok gyűjteményeit, rendez u. n. vándorkiállításokat, támogatja az ország többi technikus iskoláit és rendez évenként nagy vizsgálatokat, melyeken pályadíjakat, érmeket, utazási ösztöndíjakat adományoz. Az iskolák segélyezése egy különös kulcs, t. i. a felmutatott eredmény, szerint történik. E végett az összes iskolák növendékeinek munkáit évenként beküldik a múzeum bíráló bizottsága elé. Ime az áldásos működés árnyoldala, a bajok csirája! Mert mi természetesebb, hogy ily körülmények között a tanítás csak a külső siker szolgálatában áll; az átlagos munka, a dresszura, az első pillanatra megnyerő, sima kompozíció az, mire a tanítók a súlyt fektetik, nem pedig az önálló felfogásra, az individualis feldolgozásra, mert minden *jeles* dolgozat 3 font, minden *jó* 2 font és így tovább. Ebben láthatjuk első sorban okát annak, hogy a South-Kensington muzeumi szervezeten kívül létesítendő iskolák szükségessége mindinkább közmeggyőződésé vált. A német ipar győzelmes versenye, a félelmetes „Made in Germany“ is hozzájárult az ipari oktatás reformjának siettetéséhez. Törvényhozási intézkedéssel a megyék feljogosították, hogy jövedelmük egy részét az ipari oktatás segélyezésére fordíthatják; egy másik hatalmas segélyforrása a reformnak az Angliában századok óta fennálló és nagy vagyonnal rendelkező ipartestületek „guildek“ voltak. Hogy e testületek vagyonáról fogalmat nyerjünk, megemlítjük, hogy pl. a kalmárok guildjének évi jövedelme egy millió forint és hogy kivüle van még vagy 15, melynek évi jövedelme meghaladja a 100,000 frtot. E testületek részben a közvélemény nyomásának hatása alatt, részben azonban bölcs belátásból is jövedelmük egy részét az iparoktatás emelésének szentelték. A guildek iskolái kizárólag esti iskolák, a tanítás 6-tól 9-ig történik; a tanítás módszere a különböző iskolákban nem egységes, rendszeren a vezető mester nyomja rá bélyegét az egész intézetre. Így pl. a South West London Polytechnic (a délnyugati városrészek ipariskolája) a kitűnő Herkomer vezetése alatt

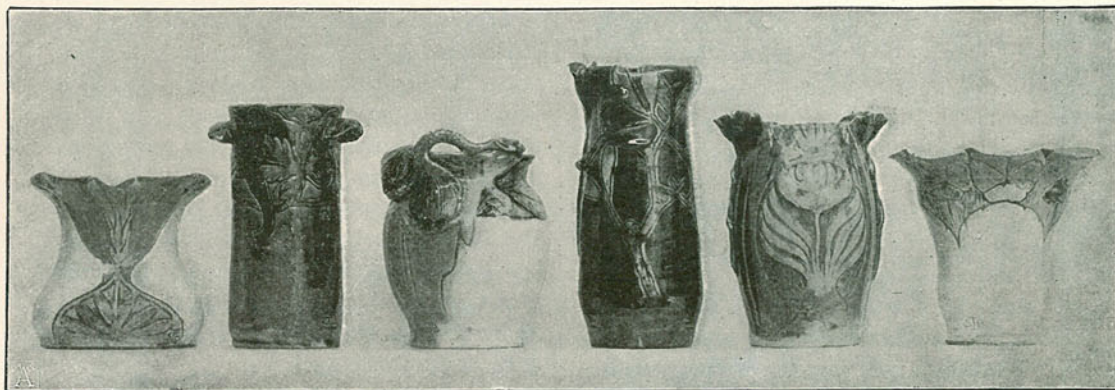
áll és egészen az ő szellemében dolgozik. London községének iskoláját, mely a guildkével semmiféle kapcsolatban sincs, a Central School of Arts and Crafts-t (Központi művészeti és ipariskola) Frampton szobrász és Lethaby építész igazgatják. Tanítványai kizárólag iparossegédek, kik nap-hosszat mesterségüket űzik; amatőröket az iskola nem fogad be. Az iskolában nem az absztrakt rajzolásra, hanem a tanulónak a mestersége szellemébe és technikájába való behatolására helyezik a fősúlyt. Az ötvösnek pl. ez iskolában serlegét nemcsak terveznie kell, hanem el is készítenie és a legfinomabban kidolgoznia. Különösen a tanuló saját művészi gondolatának óhajtanak teret engedni, még ha kezdetben primitív is volna. Meglevő minták utánzása helyett a természet tanulmányozását hangsúlyozzák. Lemondanak a sima, tökéletesen kidolgozott rajzokról, ha csak eltalálja a tanuló a dolog lényegét, akár vázlatos alakban is. A tanítás végső célja: önálló művészi kezelése az illető mesterségnek és képesíteni a tanulót arra, hogy gondolatait művekben megtestesíteni tudja. Az intézetnek berendezése is megnyeri a szemlélőt. A falakat metszetek díszítik, Dürer-féle fametszetek váltakoznak Morris dolgozataival. A szobákban szekrények az illető iparágak jeles termékeinek gyűjteményével. A Studio cikke, melynek kapcsán az angol ipariskolákról e néhány vonást megrajzoltuk, (l. Mathusius fentebb említett cikket) — egy guild-iskola kiállítását ismerteti, a Guild and School of Handicraftét, mely az említettnél inkább gyakorlati jellegű. A guild butorokat produkál, továbbá fémmunkákat. Célja az anyag feltételeinek szigorú szemeltartása mellett új, vagy legalább is a régiekkel nem identikus formákat teremteni. A kiállított termékek az ipari munka igazi művészi felfogásáról tanuskodtak, különösen az ötvösök művei mutatják a guildek hatását a művészi egyéniségek megteremtésére. — A The Studio további cikkei: Thomas Schäffer, The colouring of the Venetians; Algraphy (a Substitute for Lithography); The National Competition

South-Kensington 1897; Stanley, Frank Brangwyn and his art; Birger — Mörner, Swedish Art at The Stockholm Exhibition; Frampton, The art of wood-carving stb.

*

Revue des Arts Décoratifs (Directeur Victor Champier), 17-e Année, Nouvelle Série, 7. és 8. füzet. Larroumet, az Institut tagja Les arts du feu c. cikksorozatában első sorban a keramikáról értekezik. E cikk tulajdonképpen a szerzőnek egy felolvasása az Union centrale-ban. A keramikának fejlődését kíséri végig, kezdve

a legrégebb emlékeken. Fourcaud a Champs-Elyséesi kiállítást ismerteti folytatólagosan, ez alkalommal fémmunkákkal, üvegfestéssel, de főképen az ú. n. magasabb művészetekkel foglalkozva leginkább. Becses történelmi fejtegetéseket tartalmaz Lucien Magne-nak az ó-görög dekorációval foglalkozó cikke. A füzetek színes műmellékletei közül az egyik egy elefántesont szekrénykét ábrázol, mely a Mars-mezei Szalonban volt kiállítva; a remekmű Grandhomme Garnier és Brateau alkotása; festései mitológus tárgyuak; a másik műmelléklet pedig Gallé Emiltől mutat be gyönyörű kristálműveket.

SCHMUZ-BAUDISS MÁZAS EDÉNYEI.
(A Decorative Kunst-ból.)